

למאן דלית ליה דרב פפא [שסובר שאחר מלמד אזלינן, וכיון שהמלמד על שלמים הוא מעשר, שהוא חולין, אי אפשר ללמוד ממנו לקדשים וליכא ללימודו דרב פפא], מאי איכא למימר?

ומשנינן: אלא, הכי ילפינן: קל וחומר מהיקש שגזירה שוה תחזור ותלמד בקל וחומר:

ומה היקש, שאין מלמד בהיקש, וכדילפינן לעיל, אי מדרבא אי מדרבינא, בכל זאת הרי הוא מלמד בקל וחומר וכדילפינן מדרבנא דבי רבי ישמעאל.

גזירה שוה, המלמדת בגזירה שוה חבירתה שהיא כדוגמתה, וכדילפינן מדרמי בר חמא, [מסלת – חלות] ובוה היא עדיפה על היקש, שאינו חוזר ומלמד בהיקש כדוגמתו, אינו דין שתלמד בקל וחומר?

ותו איבעיא לן: דבר הלמד בגזירה שוה — מהו שילמד בכנין אב?

ולא פשטנו בעיה זו, אלא — תיקו.

ובוה מסיימת הגמרא את הדיון בכל צדדי מידת גזירה שוה. ומעתה היא דנה במידת קל וחומר:

איבעיא לן: דבר הלמד בקל וחומר, מהו שילמד בהיקש?

ופשטינן: ענין זה קל וחומר הוא: ומה גזירה שוה, שאינה למידה מן ההיקש, וכדילפינן מדרבי יוחנן, בכל זאת הרי היא מלמדת בהיקש וכדילפינן מדרב פפא, אם כן קל וחומר, הלמד מהיקש [דהיינו: דבר הלמד

של יום הכיפורים, עור ובשר ופרש] ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש יוציא אל מחוץ למחנה, ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם] ונאמר לחלן בפר כהן משיח עור ובשר ופרש, ללמדנו בגזירה שוה של "עור ובשר ופרש", מזה לחלן בפר כהן משיח שורפים אותו על ידי ניתוח לנתחים, שלמדנו לניתוח בגזירה שוה מקרבן עולה, אבל שלא בהפשט, אף כאן בפר ושעיר של יום הכיפורים שורפים אותם על ידי ניתוח אבל שלא בהפשט.

ואם כן, מוכח שניתוח של פר כהן המשיח, הלמד בגזירה שוה מעולה, חוזר ומלמד בגזירה שוה לניתוח פר ושעיר של יום הכיפורים. ומכאן למדנו שדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בגזירה שוה.

תו איבעיא לן: דבר הלמד בגזירה שוה, מהו שילמד בקל וחומר?

ופשטינן: ענין זה יש ללמוד בקל וחומר.

ומה היקש, שאינו מלמד מן ההיקש כדאמרינן לעיל, אי מדרבא אי מדרבינא, הריהו מלמד בקל וחומר, וכדילפינן לעיל מדרבנא דבי רבי ישמעאל. גזירה שוה, המלמדת בהיקש מדרב פפא [שלומד מזאת תורת זבח השלמים שגזירה שוה חוזרת ומלמדת בהיקש] אינו דין שתלמד בקל וחומר?

והוינן בה: הניחא למאן דאית ליה דרב פפא [דבותר למד אזלינן, ושפיר ילפינן משלמים, שהם קודש, הנלמדים בגזירה שוה ממעשר שהם חול, שגם בקדשים אמרינן דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש]. אלא

והיינו: זה שלמדנו עתה בקל וחומר מגזירה שיהיה שדבר הלמד בקל וחומר יכול לחזור וללמד בקל וחומר, לימוד זה נחשב כקל וחומר כפול, שהרי זה שגזירה שיהיה עצמה חוזרת ומלמדת בקל וחומר ידענו על ידי לימוד קל וחומר מהיקש לגזירה שיהיה.

והוינן בה: אם כן, שעצם הלימוד שקל וחומר חוזר ומלמד בקל וחומר, דילפינן ליה בקל וחומר מגזירה שיהיה שחוזרת ומלמדת בקל וחומר מהיקש, הוא נחשב ללימוד קל וחומר כפול, הנקרא "קל וחומר בן קל וחומר", הרי כשנלמד מעתה דבר בקל וחומר מדבר הלמד בקל וחומר, לא יהיה זה קל וחומר "בנו" של קל וחומר בלבד, אלא קל וחומר "בן בנו" של קל וחומר הוא.⁴ ואם כן תיקשי, מנין לנו שאפשר להרחיק וללמוד בכזה לימוד של קל וחומר הנחשב "בן בנו" של קל וחומר? שמא כולי האי אין לדרוש בקל וחומר?

ומתריצין: **אלא**, לא תימא דילפינן מקל וחומר מגזירה שיהיה עצמה צריכה ללימוד בקל וחומר מהיקש, אלא ילפינן קל וחומר מהיקש, דגמרא גמיר לה שהוא עצמו חוזר ומלמד בקל וחומר.

והכי ילפינן דקל וחומר חוזר ומלמד בקל וחומר: **ומה היקש, שאינו למד מדבר הלמד בהיקש, וכדילפינן לעיל אי מדרבא אי מדרבינא**, הרי הוא חוזר ומלמד בקל וחומר,

בהיקש, שחוזר ומלמד בקל וחומר] וכדילפינן מדתנא דבי רבי ישמעאל, אינו דין שיחזור וילמד בהיקש?

הניחא למאן דאית ליה דרב פפא. אלא למאן דלית ליה לרב פפא מאי, איכא למימר?

ומסקינן: תיקו.

ותו איבעיא לן: **דבר הלמד בקל וחומר, מהו שילמד בגזירה שיהיה?**

ופשטינן: קל וחומר הוא: **ומה גזירה שיהיה, שאינה למידה מדבר הלמד בהיקשא, וכדילפינן מדרבי יוחנן, מכל מקום הרי היא מלמדת בגזירה שיהיה, וכדילפינן מדרמי בר חמא. קל וחומר, הלמד מדבר הלמד בהיקש, וכדילפינן מדתנא דבי רבי ישמעאל, אינו דין שיחזור וילמד בגזירה שיהיה?**

ותו איבעיא לן: **דבר הלמד בקל וחומר, מהו שילמד בקל וחומר?**

ופשטינן: קל וחומר הוא: **ומה גזירה שיהיה, שאינה למידה מדבר הלמד בהיקש, וכדילפינן מדרבי יוחנן, מכל מקום הרי היא חוזרת ומלמדת בקל וחומר, כדאמרן לעיל, אם כן קל וחומר, הלמד מדבר הלמד מהיקש, וכדילפינן מדתנא דבי רבי ישמעאל, אינו דין שיחזור וילמד בקל וחומר?**

ואמרינן: **וזהו קל וחומר בן קל וחומר!**

4. והתוס' מפרשים שבאמת בכל התורה אפשר ללמוד קל וחומר מקל וחומר, ורק כאן שהנידון היה האם דבר הבא בקל וחומר חוזר ומלמד בקל וחומר, אם כן לא שייך ללמוד זאת בקל וחומר מגזירה שיהיה, מאחר שבגזירה שיהיה עצמה

למדנו לעיל בקל וחומר מהיקש, ואם כן כשנלמד ממנה על קל וחומר [שהוא גם כן חוזר ומלמד בקל וחומר], נמצא שלמדנו קל וחומר מקל וחומר, והרי זה עצמו היה הנידון האם אפשר בקדשים ללמוד כן.

ודין זה מדרתנא דבי רבי ישמעאל ידעינן דגמרא גמר לה, ואם כן קל וחומר, הלמד מדבר הלמד מהיקש, כמו שלמדנו מדתני דבי רבי ישמעאל ילפינן, אינו דין שיחזור וילמד בקל וחומר! ? וזהו קל וחומר בן קל וחומר בלבד, שהרי מעתה כשנבוא ללמוד לאיזה ענין בקל וחומר מדבר הלמד בקל וחומר יהיה לימוד זה בנוי על קל וחומר מהיקש, וההיקש עצמו אינו נלמד בקל וחומר.

תו איבעיא לן: דבר הלמד בקל וחומר, מהו שיחזור וילמד בבנין אב.

ופשטינן: אמר רבי ירמיה: תא שמע מהא דתנן לקמן [סט א]:

מלק עוף קדשים ונמצאת טריפה — רבי מאיר אומר: על אף שלא הועילה מליקתה להתירה לאכילה שהרי נמצאת טריפה, חשובה מליקתה כשחיטה לטהרה שלא תחשב כנבילה. ולפיכך אינה מטמאה את האדם האוכלה בבית הבליעה [שהאוכל נבילה של עוף טהור נטמא בבליעת הנבילה, והאי לא נבילה היא].

רבי יהודה אומר: אין שחיטת טריפה או מליקתה מטהרת אותה, ולכן נבלתה מטמאה את האוכלה בבית הבליעה.

אמר רבי מאיר: הרי הדברים קל וחומר שאינה מטמאה כנבילה: ומה נבלת בהמה שטומאתה חמורה, שטומאה במגע ובמשא, בכל זאת שחיטתה מטהרת אפילו את טריפתה מטומאתה, נבלת עוף טהור, שטומאתה קלה, שאין מטמא במגע ובמשא אלא באכילה, כשיגיע לבית הבליעה, אינו דין שתהא שחיטתה של העוף מטהרת

אפילו את טריפתה מטומאתה. והשתא, לאחר שלמדנו בקל וחומר מבהמה לעוף חולין ששחיטת טריפה מטהרתה, ילפינן בבנין אב למליקת קדשים:

מזה מצינו בשחיטה, שמכשרתה באכילה בחולין, מטהרת טריפתה מטומאתה, אף א-א מליקה בקדשים, שמכשרתה באכילה, תטהר טריפתה מטומאתה.

רבי יוסי אומר: דיה לנבלת עוף טהור שתהא כנבלת בהמה טהורה, ששחיטתה מטהרתה, ולא מליקתה.

[ושלש מחלוקות בדבר: לרבי מאיר, שחיטה ומליקה של עוף טהור שהוא טריפה מטהרת אותו מטומאת נבילת עוף טהור. לרבי יהודה, בין שחיטה ובין מליקה של עוף טהור טריפה אינן מטהרות אותו מידי נבילה. ולרבי יוסי, שחיטה מטהרת, ומליקה אינה מטהרת].

ומדברי רבי מאיר למדנו שדבר הלמד בקל וחומר [שחיטת עוף טהור שהוא טריפה הנלמדת בקל וחומר משחיטת בהמה טריפה לטהר אותו] חוזר ומלמד בבנין אב למליקת עוף קדשים טריפה.

ודחינן: ולא היא! לא תוכל ללמוד משם,

משום דלא מבנין אב איצטריך לרבי מאיר למילף, אלא התם עיקר טעמו הוא, דאיתקש עוף לבהמה ב"זוזאת תורת הבהמה והעוף". הילכך, לא מצית למילף מהכא שדבר הלמד בקל וחומר חוזר ומלמד בבנין אב.

ואפילו ללישנא ד"דמה מצינו" דנקיט רבי מאיר במתניתין, דמשמע דיליף לה בבנין